

Systemaattisia toimenpiteitä tarvitaan yhdenvertaisen medialukutaidon kehittämiseksi

Nykypäivänä jokainen tarvitsee medialukutaitoa. Siksi on tärkeää löytää ratkaisuja yhdenvertaiselle ja inklusiiviselle mediakasvatukselle.

Taustaksi

Medialukutaitoa edistetään kansallisten Medialukutaito Suomessa -linjausten mukaisesti. Linjausten visiona on, että kaikkien ihmisten mahdollisuudet kehittää medialukutaitoaan paranevat.

Medialukutaidon edistämiseen liittyy paljon erilaisia näkökulmia, toimijoita ja tavoitteita. Tämä katsaus luo koonnin inklusiivisen medialukutaidon nykytilaan Suomessa ja tiivistää suuntaviivat tulevaan.

Katsaus pohjautuu Kansallisen audiovisuaalisen instituutin (KAVI) ja Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen yhteiseen selvitys- ja kehittämishankkeeseen.

Mitä medialukutaidolla tarkoitetaan ja miksi sitä tarvitaan?

Medialukutaito kattaa kaiken mediaan liittyvän osaamisen ja tiedon.

Medialukutaito koostuu mediaan liittyvän ymmärryksen lisäksi median käyttämisen, tulkinnan, itse tekemisen ja tuottamisen taidoista sekä vuorovaikutuksesta mediaympäristöissä.

Medialukutaitoa kehittämällä voidaan vahvistaa yhteiskunnan turvallisuutta, toimivaa demokratiaa sekä edistää hyvinvointia, kulttuuria, ihmisoikeuksia sekä sivistystä. Medialukutaitoon liittyviä käsitteitä tai sen osa-alueita ovat mm. mediataidot, informaatiolukutaito, monilukutaito ja digitaidot.

Medialukutaidon yhdenvertaisuuden nykytila Suomessa

Mediakasvatuksen kentällä on Suomessa paljon toimijoita, osaamista ja toimintaa tukevia rakenteita. Kansainvälisissä vertailuissa suomalainen mediakasvatus näyttäytyy kattavana. On kuitenkin huolehdittava, että kaikilla on mahdollisimman yhdenvertaiset mahdollisuudet medialukutaidon kehittämiseen.

Medialukutaitoa edistetään esimerkiksi:

- » Varhaiskasvatuksessa
- » Kouluissa ja oppilaitoksissa
- » Vapaassa sivistystyössä
- » Kirjastoissa
- » Nuorisotyössä
- » Kulttuurialalla
- » Kansalaisjärjestöissä
- » Julkishallinnossa
- » Yrityksissä

Mediakasvatuksen ja medialukutaitojen yhdenvertaisuus ja saavutettavuus on monitahoinen ja moneen suuntaan laajeneva teema. Erilaisilla ihmisillä ja väestöryhmillä on lukuisia yksilöllisiä erityistarpeita, jotka voivat poiketa toisistaan. Ihmiset eroavat suuresti toisistaan iän, elämäntilanteen sekä mediankäyttötapojen ja -taitojen suhteen.

Rahoitus mediakasvatukseen on tyypillisesti toimiala- ja sektorikohtaista sekä hankemuotoista. Tilanne aiheuttaa kentän pirstaloitumista ja hankaloittaa tulosten juurruttamista osaksi pysyvää toimintaa. Suurin osa mediakasvatustoimijoista edistää medialukutaitoa osana muuta toimintaa, jolloin mediakasvatus saatetaan jättää sivuun hankerahoituksen päättyessä.

INKLUSIIVISUUTEEN LIITTYVIÄ TEEMOJA

- » Yhdenvertaisuus
- » Saavutettavuus
- » Esteettömyys
- » Moninaisuus
- » Monimuotoisuus
- » Kattavuus
- » Yksilöllisyys
- » Tasa-arvo
- » Osallisuus
- » Yhteisöllisyys
- » Moniäänisyys
- » Turvallinen tila
- » Kynnyksen madaltaminen
- » Syrjäytymisen estäminen
- » Voimaannuttaminen
- » Toimijuus

Suuntaviivat tulevaan

Inklusiivisen mediakasvatuksen tilaa voidaan Suomessa edistää seuraavin tunnistetuin keinoin. Esitetyt toimenpiteet perustuvat mediakasvatuksen ammattilaisten haastatteluihin.

1. Tuotetaan uutta tietoa

Yhdenvertaisempi mediakasvatus tarvitsee toimintatapojen ja -mallien kehittämiseksi lisää aiheeseen perehtyvää tutkimusta sekä tutkimustulosten käytäntöjen jalkauttamista eri toimialoille. Mediakasvatusta ja sen rahoitusta varten tarvitaan lisää tietoa katveessa olevista kohderyhmistä sekä heidän osaamisestaan, tarpeistaan ja median käytön tavoista.

Tarvitaan parempaa tuntemusta yhdenvertaisuusasioista. Suomessa laki turvaa mediakasvatuksen järjestämistä ja yhdenvertaisuuden edistämistä, mutta se ei yksin riitä takaamaan yhdenvertaisuuden toteutumista mediakasvatustoiminnassa.

Tietoisuuden lisääminen niin päättäjille kuin mediakasvatuksen kentällä työskenteleville on keskeisimpiä mediakasvatuksen saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta tukevia tekijöitä.

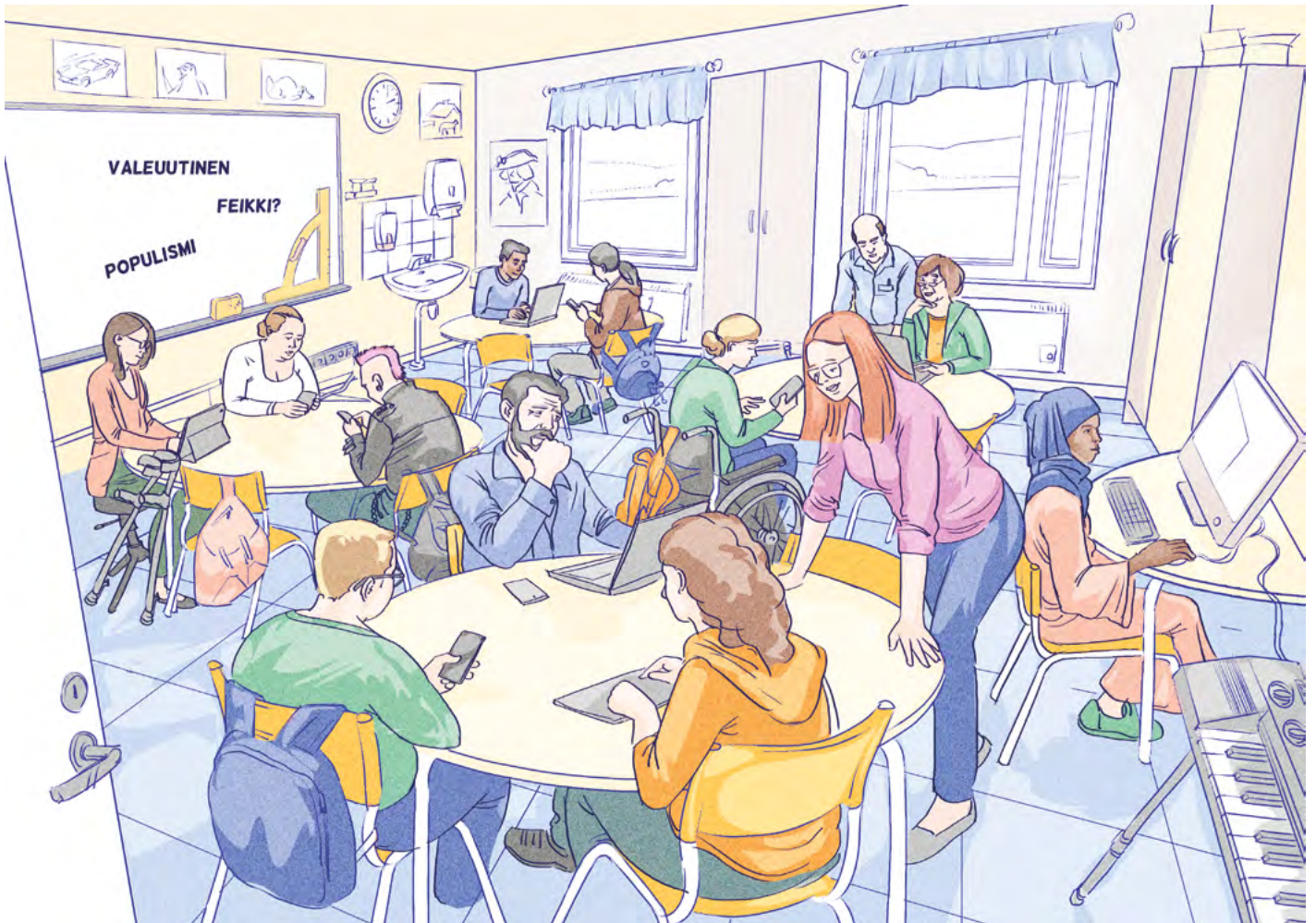
2. Kehitetään toimintaa

Mediakasvatuksen kehittämistyössä tulee huomioida paremmin yksilöiden osaaminen ja taidot sen sijaan, että korostetaan eri väestöryhmien tarpeita vain kokonaisuutena. Lisäksi on kehitettävä mediakasvatuksen toimintaympäristöjä ja toimintakulttuuria, ajattelutapoja sekä toimintaa ohjaavia arvoja. Mediakasvatuksen laajuus voi auttaa löytämään mahdollisuuksia hyödyntää erilaisia rahoituslähteitä sekä luoda yhteistyökumppanuuksia.

Yhdenvertaisuuden huomioivat ohjeistukset sekä konkreettiset materiaalit, kuten selkokieliset ja helposti muokattavat aineistot, tukevat käytännön mediakasvatusta. Lisäksi oppimisympäristöjen kehittämiseen sekä kouluttajien osaamiseen tulee kiinnittää enemmän huomiota.

Toimijoiden laatimat yhdenvertaisuussuunnitelmat voivat auttaa tunnistamaan ja torjumaan syrjintää. Lisäksi omaa toimintaa tulee tarkastella ja arvioida yhdenvertaisuuden näkökulmista.

3. Systematisoidaan mediakasvatuksen rahoitusta

Eri hallinnonalojen mediakasvatukseen suunnattua rahoitusta tulee kehittää siten, että toimenpiteet tukevat toisiaan. Rahoituksen jakautumista on tärkeää arvioida myös yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Mediakasvatusalan rahoitus on usein lyhytjänteistä ja hankemuotoista, mikä tuo toimintaan epäjatkuvuutta ja pysyvien toimintarakenteiden syntyminen voi olla hankalaa.

4. Vahvistetaan yhteistyötä

Moniammatillinen ja sektorit ylittävä yhteistyö auttaa kehittämään mediakasvatuksen monimuotoisuutta. Yhdenvertaisuuden toteutuminen vaatii vahvempaa yhteistyötä viranomaisten, mediakasvatuksen muiden toimijoiden sekä erityis- ja vähemmistöryhmien asiantuntijoiden kesken. Toiminnan suunnittelussa sekä rahoituksen, hallinnon ja ohjauksen kehittämisessä tulisi kuulla laajemmin eri kansalaisjärjestöjen ja heidän kohderyhmiensä asiantuntemusta. Vertaistoimijoiden ja kokemusasiantuntijoiden osaamista ja tietoja tulee hyödyntää paremmin mediakasvatustoiminnan kehittämisessä ja sisältöjen suunnittelussa.

Selvityksen taustaa

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI ja Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore toteuttivat **Näkökulmia mediakasvatuksen ja medialukutaitojen yhdenvertaisuuteen -selvityksen** vuosina 2021–2022. Selvityksen tavoitteena oli kuvata medialukutaitojen ja mediakasvatuksen tilaa Suomessa inklusiivisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmista.

Asiantuntijahaastatteluihin pohjautuvassa selvityksessä kuvataan mediakasvatuksen ja medialukutaitojen moninaista toimijakenttää. Lisäksi selvitys tuo esiin millaisia haasteita medialukutaitojen edistämiseen liittyy ja millaiset asiat tukevat yhdenvertaisuuden toteutumista mediakasvatustoiminnassa.

Mediakasvatusviranomaisen toiminta

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti on mediakasvatuksen vastuuviranomainen Suomessa. Vastaamme Medialukutaito Suomessa -linjausten toimeenpanon koordinoinnista ja seurannasta. Voit ottaa meihin yhteyttä kaikissa mediakasvatukseen liittyvissä kysymyksissä.

Järjestämme vuosittain Mediakasvatusfoorumin ja kampanjoita, joissa mediakasvatuksen ammattilaiset pääsevät verkostoitumaan ja kehittämään mediakasvatusta yhdessä. Tuotamme tietoa ja julkaisemme maksuttomia mediakasvatusmateriaaleja. Tiedotamme myös muiden tuottamista materiaaleista. Järjestämme mediakasvatuskoulutuksia eri alojen ammattilaisille.

Ota yhteyttä

Otamme mielellään vastaan mediakasvatusta koskevia kehitys- ja yhteistyöehdotuksia. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin mediakasvatuksen asiantuntijoiden yhteystiedot löydät osoitteesta www.kavi.fi/mediakasvatus

Medialukutaidosta löydät lisätietoa: www.medialukutaitosuomessa.fi

Tukea aikuisten mediakasvatustyöhön löydät Mediataitokoulusta: www.mediataitokoulu.fi

LÄHTEET JA LISÄLUETTAVAA

Euroopan unionin neuvosto (2020) Neuvoston päätelmät mediailukutaidosta jatkuvasti muuttuvassa maailmassa, (2020/C 193/06). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:52020XGo609\(04\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:52020XGo609(04))

Kanerva, A., Lahtinen, E. & Oksanen-Särelä, K. (2022) Näkökulmia mediakasvatuksen ja medialukutaitojen yhdenvertaisuuteen. Helsinki: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. <https://mediataitokoulu.fi/nakokulmia.pdf>

Medialukutaito Suomessa. Kansalliset mediakasvatuslinjaukset. Opetus- ja kulttuuriministeriö (2019). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-673-7>

Palsa, L. & Salomaa, S. (2020) Media literacy as a cross-sectoral phenomenon: Media education in Finnish ministerial-level policies. Central European journal of communication, 2(26), 162–182. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/128201>

Pienimäki, M. & Kotilainen, S. (2021) Media Education for the Inclusion of At-Risk Youth: Shades of Democracy 2.0 from Finland. Teoksessa: Hoehsmann, M., Thésée, G. & Carr, P. (toim.) Education for Democracy 2.0. Leiden: Brill. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/130780>

